

Definice a měření cílového chování

Mgr. Kateřina Chrapková, BCBA

Brno 2022

Přehled témat

- Popis chování v pozorovatelných a měřitelných termínech
- Příprava na sběr dat
- Kontinuální měření
- Diskontinuální měření
- Záznam permanentního produktu
- Vizuální analýza dat

Tento tréninkový program vychází z seznamu úloh RBT (RBT Task List) a je navrhnut tak, aby splňoval požadavky 40 hodinového tréninku nezbytného k certifikaci RBT. Tento program je poskytován nezávisle na BACB.

Copyright Kateřina Chrapková, 2021. Materiály slouží pouze pro účely výuky kurzu RBT.

THEY SAID THEY USED ABA

**BUT NEVER
TOOK DATA!!!!**

Popis chování v pozorovatelných a měřitelných termínech

Chování

- POZOROVATELNÝ a MĚŘITELNÝ pohyb/aktivita. Vše co může být viděno nebo slyšeno.
- Specifické chování, NE obecné termíny (lehl si na podlahu a křičel 10 min. vs. dostal záchvat vzteku).

Prostředí

- Vše co chování obklopuje, co může být vnímáno smysly.
- Popis kontextu ve kterém se chování objevilo (den, čas, zúčastněné osoby, další faktory ovlivňující chování).

Topografická definice chování

Objektivní – popisuje pozorovatelné chování

Jasná – srozumitelná a jednoznačná i pro nezaškolené osoby

Kompletní – popisuje a vymezuje hranice, co je a co není cílené chování

Bouchání (B)	Úspěšný nebo neúspěšný pokusy použití fyzické síly pomocí otevřené nebo zavřené ruky (v pěst) vůči osobě nebo předmětu.
Křik (K)	Vydávání vysoce hlasitého nebo sociálně nepřijatelného verbálního (vokálního) chování trvajících déle než 3 sekundy, které není součástí aktuální činnosti.
Nefunkční vokalizace (NV)	Vydávání rušivých zvuků jakékoli délky a intenzity, které nesouvisí s aktuální situací (např. zvuky aut, letadel, nespecifický shluk hlásek). Epizody NV jsou od sebe odděleny prodlevou min. 2 sek.
Vykřikování (V)	Zodpovídání otázek, hlasité komentáře nebo pokládání otázek bez svolení učitele během hodiny. Může se také jednat o vykřiknuté nevhodné otázky, nesouvisející komentáře, nevhodné komentáře vůči spolužákům, apod.
Kousání druhých (KD)	Fyzický kontakt nebo pokus o fyzický kontakt s jinou osobou pomocí skusu dolní a horní čelisti. Skus zanechává zarudlé místo na kůži s viditelnou stopou zubů. Skus je uskutečňován do oblečení, ale také na jakoukoli část těla bez oděvu.

Příprava na sběr dat

- Sezení předchází plánování (znát cíle učení, metody, kritéria)
- Všechny potřebné materiály je nutné připravit PŘED sezením:
 - ✓ „klikry“, stopky a jiná počítadla
 - ✓ formuláře - testy za studena, problémové chování, aj.
- Prostředí je potřeba upravit tak, aby byl sběr dat jednoduchý a praktický

Kdy můžeme chování měřit?

- 1. Před intervencí - výchozí data (baseline)**
- 2. V průběhu intervence – zda se chování mění**
- 3. Po ukončení intervence – kontrola zda chování zůstalo v repertoáru**

Měření – stručný přehled

ZPŮSOBY MĚŘENÍ CHOVÁNÍ		
KONTINUÁLNÍ MĚŘENÍ		DISKONTINUÁLNÍ MĚŘENÍ
Záznam událostí (<i>event recording</i>)	Měření času (<i>timing</i>)	Časové snímkování (<i>time sampling</i>)
<ul style="list-style-type: none"> • Počet (<i>count</i>) • Frekvence* (<i>rate/frequency</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • Trvání (<i>duration</i>) • Latence (<i>latency</i>) • Mezireakční čas (<i>interresponse time, IRT</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • Celý interval (<i>whole interval</i>) • Částečný interval (<i>partial recording</i>) • Momentální časové snímkování (<i>momentary time sampling</i>) • Plánovaná kontrola aktivity (<i>PLACHECK - planned activity check</i>)
<ul style="list-style-type: none"> • Zrychlení (<i>celeration</i>) 		<ul style="list-style-type: none"> • Procentuální výskyt (<i>percent occurrence</i>) • „Kritéria ke zvládnutí“ (<i>trials to criterion</i>)

* Task List uvádí *rate* jako počet za jednotku času (frekvence). Termín *frequency* a *count* používá shodně při počtu událostí.

Kontinuální měření

- Měření je realizováno takovým způsobem, že VŠECHNY odpovědi (chování) jsou zachyceny během času pozorování.

Postupy kontinuálního měření

- **Počet** (*count*) – jednoduchý POČET výskytu chování
- **Frekvence** (*rate/frequency*) – POČET událostí za jednotku ČASU
- **Trvání** (*duration*) – celkový ROZSAH času, kdy dochází k chování
- **Latence** (*latency*) – uplynulý čas OD nástupu stimulu DO zahájení odpovědi
- **Mezireakční čas** (IRT, *interresponse time*) – interval od konce jedné odpovědi a začátkem druhé odpověďmi. Čas MEZI dvěma odpověďmi

Počet

- **Počet** (*count*) – jednoduchý POČET výskytu chování.
- Neposkytne informace o chování v čase.

Definice chování	Počet
Babička telefonuje vnučce	III

Frekvence

- **Frekvence** (*rate/frequency*) – POČET událostí za jednotku ČASU.
- Častý sběr dat, který přináší přesnější údaje o chování.
- Frekvence chování za sekundu, minutu, hodinu, atd.

Definice chování	Počet/ čas
Babička telefonuje vnučce	3/h

* *Task List* uvádí *rate* jako počet za jednotku času (naše frekvence). Termín *frequency* a *count* používá shodně při počtu událostí.

Trvání

- **Trvání** (*duration*)– celkový ROZSAH času, kdy dochází k chování.
- Měří se chování, které trvá příliš dlouho (chceme zkrátit) nebo naopak příliš krátce (chceme prodloužit).
- Při měření se uvádí doba během které bylo chování měřeno (8-16h, den, měsíc).

Definice chování	Trvání
Babička telefonuje vnučce	0:40 min., 3:00 min., 1:20 min. Celkem: 5:00 min. /h

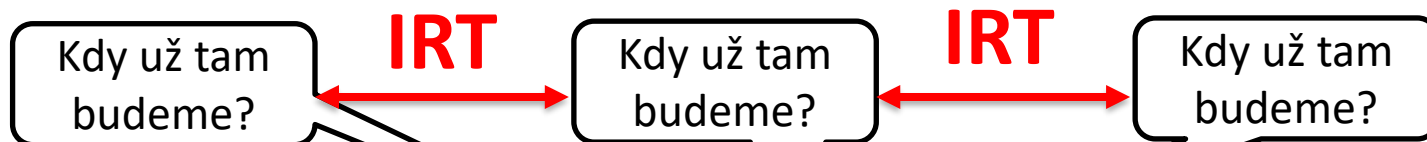
Latence

- **Latence** (*latency*) – uplynulý čas OD nástupu stimulu DO zahájení odpovědi.
- Neboli, za jak dlouhou dobu osoba zareaguje na podnět v prostředí (instrukci, prompt, stimul).
- **Příklad:** doba od zadání instrukce: „vyndejte si učebnici“, po zahájení reakce (student si vytáhne s tašky učebnici).

Mezireakční čas

- **Mezireakční čas** (IRT, *interresponse time*) – interval od konce jedné odpovědi a začátkem druhé odpověďmi.
- Čas MEZI dvěma odpověďmi (chováním).

Otázky

Měření času jak dlouho dítě brečí.

Jaký druh měření?

- a) Latence
- b) Mezireakční čas
- c) Frekvence
- d) Trvání

Měření času mezi posledním soustem dítěte a jeho dalším soustem.

Jaký druh měření?

- a) Trvání
- b) Mezireakční čas
- c) Počet
- d) Frekvence

Otázky

Počítání, kolikrát si dítě strčí prst do nosu během 30 minut.

Jaký druh měření?

- a) Trvání
- b) Frekvence
- c) Mezireakční čas
- d) Počet

Počítání psů v parku

Jaký druh měření?

- a) Počet
- b) Frekvence
- c) Latence
- d) Trvání

Video - měření

Latence - Doba od zadání instrukce učitele do zahájení reakce studenta.

- **Cílové chování a jeho definice:** Po zadání instrukce učitelem student následuje instrukci učitele (např. pokud učitel řekne: „Vezmi si papír a spočítej příklady.“ Student si vezme psací náčiní a začne plnit zadaný úkol).

Délka - celkový rozsah času, kdy dochází k chování.

- **Cílové chování a jeho definice:** Aktivní účast na zadaném úkolu. Student se věnuje akademické činnosti, kterou mu zadá učitel (např. píše odpovědi na papír, dívá se na papír, čte zadání nebo příklady). Student se nevěnuje jiné činnosti, která není součástí zadaného úkolu.

Frekvence - počet událostí za jednotku času.

- **Cílové chování a jeho definice:** Kontrola mobilního telefonu. Student bere do ruky nebo se jinak dotýká telefonu a kontroluje displej telefonu.

Diskontinuální měření

- Měření je realizované takovým způsobem, že některé odpovědi (chování) nejsou zachyceny.

Postupy diskontinuálního měření

Časové snímkování (*time sampling*)

- **Celý interval** (*whole interval*)
- **Částečný interval** (*partial recording*)
- **Momentální časové snímkování** (*momentary time sampling*)
- **Plánovaná kontrola aktivity** (*PLACHECK – planned activity check*)

(Cooper, Heron, Heward, 2014)

Celý interval (*whole interval*)

- Čas pozorování je rozdělen do krátkých úseků (5- 10 sek.)
- Na konci intervalu se zaznamená jestli se cílené chování vyskytlo v průběhu CELÉHO intervalu
- (+) chování se vyskytlo, (-) chování se nevyskytlo
- Vhodné u chování které chceme zvýšit

Příklad:

Definice chování:

Observační interval: 50 sekund Interval záznamu: 5 sekund

1 (5 sek.)	2 (5 sek.)	3 (5 sek.)	4 (5 sek.)	5 (5 sek.)	6 (5 sek.)	7 (5 sek.)	8 (5 sek.)	9 (5 sek.)	10 (5 sek.)	% výskytu
+ -	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -	

Částečný interval

- Čas pozorování je rozdělen do krátkých úseků (5- 10 sek.)
- Na konci intervalu se zaznamená jestli se cílené chování vyskytlo KDYKOLI během intervalu
- (+) chování se vyskytlo, (-) chování se nevyskytlo
- Vhodné u chování které chceme snížit

Příklad:

Definice chování:

Observační interval: 50 sekund Interval záznamu: 5 sekund

1 (5 sek.)	2 (5 sek.)	3 (5 sek.)	4 (5 sek.)	5 (5 sek.)	6 (5 sek.)	7 (5 sek.)	8 (5 sek.)	9 (5 sek.)	10 (5 sek.)	% výskytu
+ -	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -	

<https://www.youtube.com/watch?v=nBfFOE4Q4X4>

<https://www.youtube.com/watch?v=sA-heKVuirM>

Plánovaná kontrola aktivity

- Upravená verze momentálního časového snímkování
- Používá se pro měření chování ve skupině
- NA KONCI stanoveného intervalu se spočítá počet osob zapojených do aktivity
- Výsledek se porovnává s celou skupinou
- Výsledek se uvádí v procentech
- Chování může být hůř identifikovatelné
- Příklad: počet žáků pracujících na zadání, počet dětí hrajících si na hřišti

Záznam permanentního produktu

- Metoda, která měří chování následně po výskytu na základě dopadu, který mělo na prostředí
- **Permanentní produkt = výsledek určitého chování**
- Měření je vhodné v situacích kdy není možná observace v reálném čase nebo pokud je cílem POUZE VÝSLEDEK CHOVÁNÍ, nikoli chování v průběhu celého úkolu
- Můžou chybět relevantní data jak chování vypadalo
- Příklad: vypracovaný domácí úkol, skok do dálky, umyté okno

Otázky

Na konci intervalu se zaznamená jestli se cílené chování vyskytlo v průběhu CELÉHO intervalu

- a) Celý interval
- b) Částečný interval
- c) Momentální časové snímkování
- d) Plánovaná kontrola aktivity

Po intervalu se zaznamená jestli se cílené chování vyskytlo přesně NA KONCI intervalu

- a) Celý interval
- b) Částečný interval
- c) Momentální časové snímkování
- d) Plánovaná kontrola aktivity

Otázky

Na konci stanoveného intervalu se spočítá počet osob zapojených do aktivity

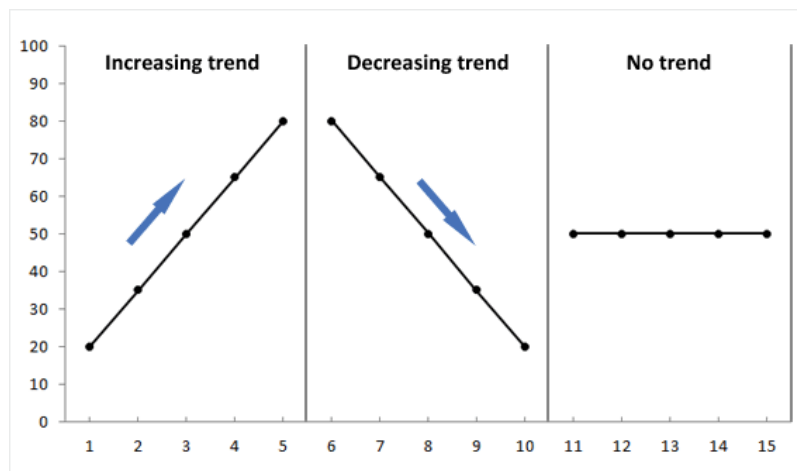
- a) Celý interval
- b) Částečný interval
- c) Momentální časové snímkování
- d) Plánovaná kontrola aktivity

Na konci intervalu se zaznamená jestli se cílené chování vyskytlo KDYKOLI během intervalu

- a) Celý interval
- b) Částečný interval
- c) Momentální časové snímkování
- d) Plánovaná kontrola aktivity

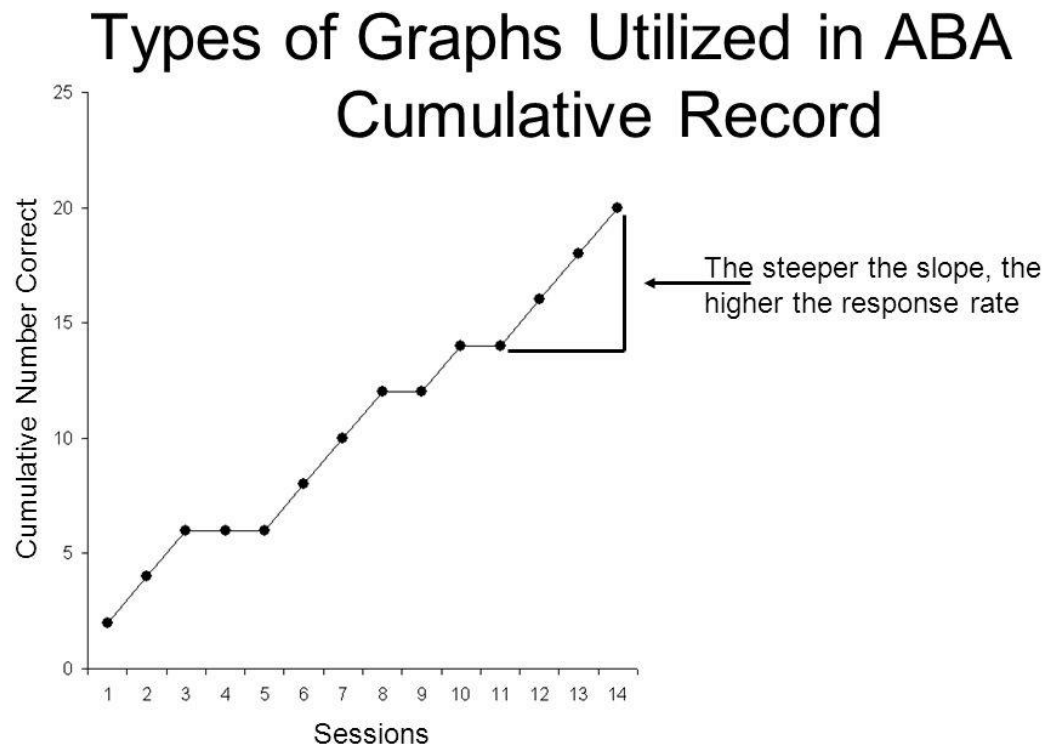
Vizuální analýza dat

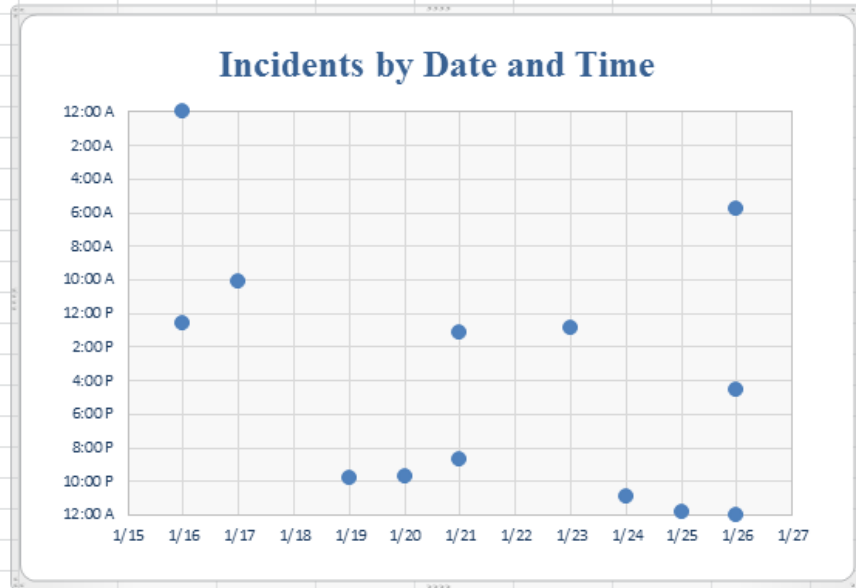
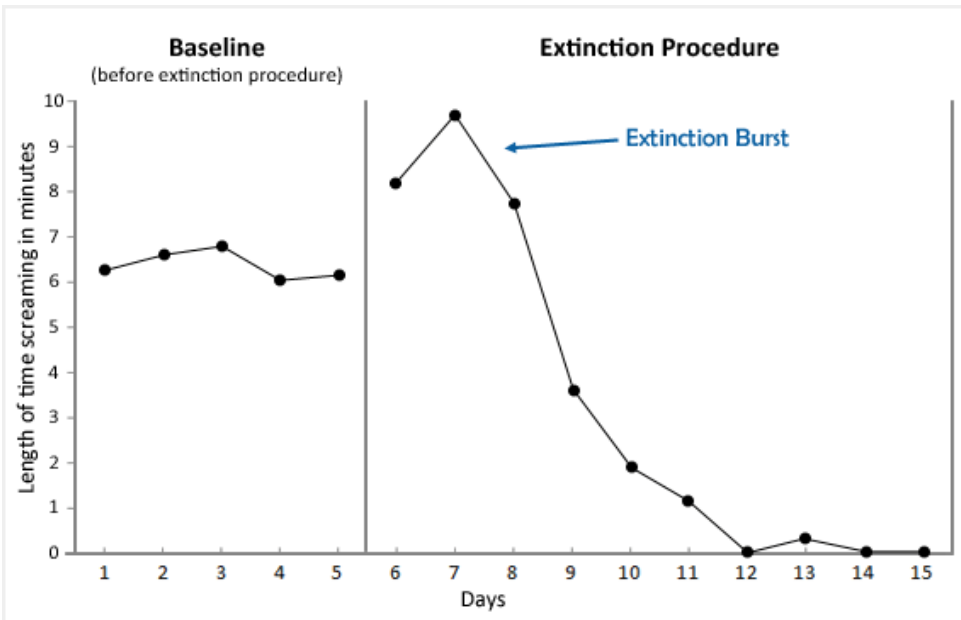
- Behaviorální intervence je vedena na základě dat.
- Data poskytují zpětnou vazbu o efektivitě dané intervence
- Data se zaznamenávají u každé dovednosti která se učí
- Data se zaznamenávají nejlépe ihned po sezení
- Graf by měl být aktualizován minimálně jednou týdně (kumulativní záznam dat)
- Pokud se v programu nezaznamenávají dat, nejedná se o ABA!

Kumulativní záznam dat

- Záznam dat v čase (např. během hodiny, týdne, měsíce). Četnost chování se postupně načítá - kumuluje.
- Kumulativní graf nemá nikdy sestupný trend.

ABC data

ABC FORMULÁŘ - nerativní

Jméno studenta: _____

Datum/ čas	PROSTŘEDÍ (kde, kdo byl přítomný)	ANTECEDENT (PŘÍČINA) (co následovalo těsně před problémovým chováním)	CHOVÁNÍ (Popis chování, co dítě dělalo)	DŮSLEDEK (Co následovalo těsně po chování)	Doba trvání

ABC Data

Jméno		Datum:	Čas:
Antecedent (příčina)	Chování	Důsledek	
☐ Přerušeni/Přemístění	☐ Pláč	☐ Fyzické/verbální vedení ke splnění požadavku (3 požadavky bez PCH)	
☐ Řeklo se "NE"/zamítnutý přístup k odměně	☐ Kňourání	☐ Ignorování problémového chování ☐ Nenabízet jiné alternativy	
☐ Požadavek během aktivity	☐ Křik	☐ Procedura počítání a <u>mandování</u>	
☐ Požadavek během ITT	☐ Házení sebou o zem	☐ Blokovat přístup k posilnění	
☐ Motivace je vysoká, ale <u>manduje nevhodně (prob. chování)</u>	☐ Brání věci (vytrhávání)	☐ Zamítnout přístup k posilnění a fyzické/verbální vedení ke splnění požadavku (3 požadavky bez PCH)	
☐ Z ničeho nic (MO nejasná)	☐ Útěk		
☐ Automatické posilnění má vysokou hodnotu (<u>sebestimulace</u>)	☐ Házení věcmi	☐ Nedovolit únik z aktivity (únik dát na vyhasnutí)	
	☐ Bouchání	☐ jiné	
☐ Jiné: _____	☐ Kopání	Doba <u>trvání</u> : _____	
	☐ Jiné		

ABC data - AJ

Date:	Antecedent	Behavior	Consequence
Lesson:	☐ Interruption/Transition ☐ Told "NO"/denied access ☐ Academic task demand	☐ Calling out ☐ Verbal refusal ☐ Non-compliance	☐ Ignored problem behaviour ☐ Count and request procedure ☐ Block access to reinforcement
Start time:	☐ Demand during activity	☐ Aggression	☐ Deny access to reinforcer and physically/verbally guide to comply with demand
End time:	☐ MO strong but asks inappropriately ☐ Out of blue (no demand/not told NO) ☐ Other:	☐ Late arrival/min. __ ☐ Vocalization - Describe:	☐ Escape Extinction ☐ Response cost
Duration:	Where was student?	☐ Others - Describe:	☐ Other:
Frequency: (episodes/time)	What was student doing before behaviour? Who was involved (peer/adult)?	☐ Other:	

Otázky

Program vycházející z aplikované behaviorální analýzy je veden na základě

- a) osobních zkušeností
- b) dobrý nápadů
- c) pocitů
- d) dat

Data se zaznamenávají

- a) 1x za rok
- b) 1x za měsíc
- c) nejlépe ihned po sezení

Zdroje

- BEHAVIOR ANALYST CERTIFICATION BOARD®. *Registered Behavior Technician (RBT) Task List* [online]. The Behavior Analyst Certification Board®, Inc. (BACB®), 2017 [cit. 2017-10-11]. Dostupné z: <https://www.bacb.com/rbt/rbt-task-list/>
- COOPER, HERON, HEWARD. *Applied Behavior Analysis*. Second Edition. Pearson, 2014. ISBN 978-1-292-02321-2.
- FISHER, W., C. PIAZZA and H. ROANE. *Handbook of Applied Behavior Analysis*. Reprint edition (2014). New York: Guilford Press, 2011. ISBN 978-1-4625-1338-3.